

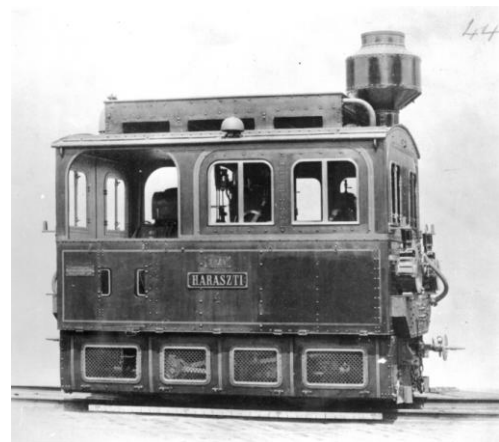
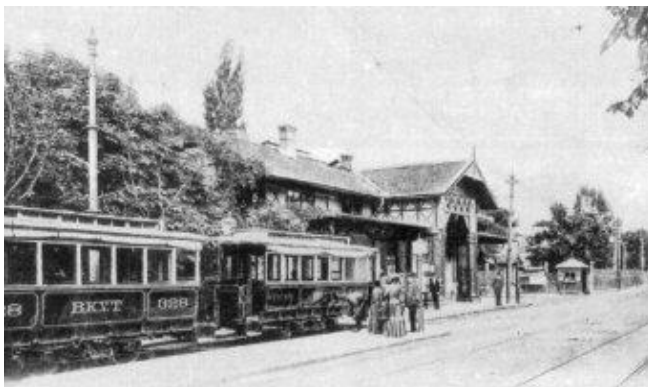

125 éves a budapesti hév és villamos közlekedés

NKA pályázat szakmai beszámoló

Pályázati azonosító: 3506/01773

1887. november 28-án, egy hétfői napon délután fél háromkor a Nyugati pályaudvar elől elindult az első villamos Budapesten. Ezt megelőzően augusztus 7-én a Közvágóhídtól helyiérdekű (hév) szerelvény indult Soroksár felé. E két eseménnyel a főváros kilépett a lóvasúti korszakból és egy modern városi közlekedési hálózat kiépítése kezdődött el.

A géperejű városi közlekedés megindulása Budapesten, a XIX. század végén

A Balázs Mór fémjelezte villamosítási program versenyhelyzetet teremtett a lóvasúti társaság számára, amely felvette a kesztyűt és villamosítási programba kezdett. Oly annyira, hogy 1898-ban már a teljes hálózatán elektromos energia felhasználásával működtek a közlekedési eszközök.

Két közlekedési társaság közlekedtetett villamosokat Budapesten, amelyek egymás ellenfeleként működtek. Akadt a fővárosban olyan pont, nevezetesen a Széna (ma Kálvin)

tér, ahol a vonalak találkozásánál nem használtak közös síneket. Így négy vágánypár haladt egymás mellett.

De a két vállalat együttműködésére jó példa is akadt, és ez a Millenniumi Földalatti Vasút volt. Balázs Mór, a villamosvasúti társaság vezérigazgatója kezdeményezésére közösen építették meg a Budapestnek világvárosi rangot adó „kisföldalattit”.

Villamossal el lehetett jutni a Belváros legkisebb közterületeire, mint például a Veress Pálné, vagy a Papnövelde utcákba. Annak érdekében, hogy ezeken a szűk helyeken biztonságosan lehessen közúti vasutat építeni, számos terv született.

Ezeknek műszakilag egyik legérdekesebb példája – azon túl, hogy a szemnek is tetsző munka – a Zipernowsky Károly által jegyzett „Függőleges nyomú vasút”, azaz az egysínű villamos. A szabadalmi dokumentációk kiegészítéseként az elképzelést 1890-ben a GANZ gyárban lemodellezték és elkészült egy kb. M=1:5 méretarányú autentikus – működőképes – modell. Kalandos úton az Országos Műszaki Múzeum kassai anyagából került vissza az országba a kocsimodell a hozzátartozó mintegy 10 méteres, kitérős pályaszakasszal együtt.

A „125 éves a budapesti hév és villamos” című kiállítás a működő Zipernowsky vasúttal

A 125 éves évfordulóra az egysínű vasutat a múzeum restaurátorai felújították és - méltóképpen installálva - az időszaki kiállítás fő attrakciójaként került bemutatásra.

A működőképes Zipernowsky vasút műtárgy és a műszaki megoldásai (a motor, az áramellátás, stb.) több mint 120 évesek. Ezért csak alkalmanként, előre meghirdetett időpontban indítjuk be. Természetesen a mozgását filmre vettük, amit állandó jelleggel vetítünk. Így a látogató a műtárgyat virtuális mozgásban is láthatja.

A működő vasút felett tablósor mutatja be a 125 év történetét, a világ első villamosaitól – köztük a budapestitől – kezdve, egészen a Combinóig. Budapest első alsóvezetékes villamosa a maga nemében első volt a világon azzal, hogy itt működött először belvárosi jelleggel ilyen

típusú közlekedési eszköz. Ezért is kapta a nemzetközi szakirodalomban a „budapesti rendszer” elnevezést. És a Combinó is első valamiben azzal, hogy a Nagykörúton működik a világ leghosszabb egyterű villamos szerelvénye.

Az első villamostól a Combinóig, tablók a működő egysínű vasút felett

Vitrinben mutatjuk be azon villamosok M=1:25 méretarányú modelljeit, amelyek Budapesten közlekedtek és ma is lehet utazni rajtuk nosztalgia üzemben. Kiállítottuk Budapest első, alsóvezetékes villamosának modelljét (zöld színű!/, hiszen 1887-ben ezt szállította a próbavasút számára a Siemens & Halske cég), ami az időszak kiállítás után a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum LGB terepasztalán fog üzemelni.

M=1:25 méretarányú modellek, köztük az első villamosé a kiállításban

A kiállítás alatt rendszeresen tartottunk múzeumpedagógiai foglalkozásokat, amelyek keretében a látogatók, első sorban a diákok megismerhették az alsóvezetékes rendszer lényegét működés közben.

Érdeklődők – kicsik és nagyok – a Zipernowsky egysínű vasút előtt

A kiállításnak eddig - 2012. november 28. és 2013. június 30. között – közel **75000** látogatója volt.

Jelen szakmai beszámolót a www.mmkm.hu/Honlap/Dokuk/Szakmai linken tesszük hozzáférhetővé.

Budapest, 2013. június 26.

Merczi Miklós
kiállítás rendezője